

Motion till riksdagen 2020/21:3781

av **Michael Anefur och Camilla Waltersson Grönvall (KD, M)**

med anledning av prop. 2020/21:48 Organdonation

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hitta ett lämpligt tillvägagångssätt så att alla myndiga medborgare kontinuerligt ges möjlighet att registrera sitt beslut om organdonation, exempelvis genom en markering i självdeklarationen eller i samband med ansökan om pass, id-kort eller körkort, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om informationsinsatser angående organdonation och möjligheten att ändra sitt ställningstagande och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reda ut oklarheten vad gäller organbevarande behandling innehållande respirator och intubation och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den nya lagen ska utvärderas inom fem år och tillkännager detta för regeringen.

Innehållet i propositionen

I regeringens proposition behandlas frågor som gäller donation av organ och annat biologiskt material från avlidna människor för transplantation m.m. Förslagen gäller främst medicinska insatser före döden och efter döden i syfte att möjliggöra donation, transplantation samt kriterier för bestämmande av människans död i offentlighets- och sekretesslagen.

Enligt förslaget ska medicinska insatser före döden, s.k. organbevarande behandling, få ges till en möjlig donator. Behandlingen ska dock endast få ges om den inte kan vänta till efter döden, inte medför mer än ringa smärta eller ringa skada och inte hindrar insatser för den möjliga donatorns egen skull. Behandlingen ska heller inte få pågå i mer än 72 timmar om det inte finns särskilda skäl. Syftet med förslaget är att skapa ett

rättssäkert och tydligt lagstöd för organbevarande behandling som i de flesta fall är nödvändig för att donation efter döden ska kunna äga rum, vilket i sin tur syftar till att hjälpa svårt sjuka människor som annars skulle dö eller få en betydligt sämre livskvalitet. Vidare föreslås att den rätt som närstående i dag har att förbjuda donation i de fall den möjliga donatorns inställning till donation är okänd, det s.k. närståendevetot, ska tas bort. Närståendes roll kommer därmed att renodlas till förmedlare av information om den möjliga donatorns inställning till donation. Det föreslås även att ett transplantationsingrepp inte får göras om den avlidne vid sin död var vuxen och hade en funktionsnedsättning av sådan art och grad att han eller hon uppenbarligen aldrig som vuxen haft förmågan att förstå innebörden av och ta ställning till donation. Syftet är att skydda sådana personer från ingrepp som de själva inte har kunnat ta ställning till. För att ge utrymme för olika former av donation föreslås även att medicinska insatser ska få påbörjas efter dödens inträde om det behövs för att bevara organ eller annat biologiskt material i avvaktan på ett transplantationsingrepp.

Det föreslås slutligen att sekretessbelagda uppgifter om den möjliga donatorn får lämnas mellan vårdgivare.

Våra ställningstaganden

Frågan om organdonation är viktig och angelägen, speciellt då förbättrade regler och rutiner på området kan rädda många liv. Organbristen i Sverige är stor, och i snitt dör 30–50 personer per år i väntan på organdonation, trots att svenskarna är det mest organdonationspositiva folket i Europa och hela 83 procent uppger att de gärna donerar organ. Samtidigt ligger Sverige kring Europasnittet vad gäller faktiska donationer.

Kristdemokraterna och Moderaterna menar att regeringen på det stora hela har landat rätt i propositionen och vi stöder den därför i stort. Vi kan dock konstatera att frågan om organdonation länge legat på regeringens bord och det är först nu en proposition kommer. För det förtjänar regeringen kritik. Konsekvenserna för människor i behov av organdonation är förödande. Det finns behov av förändringar och därför välkomnar vi nu förslaget, om än efter lång tidsutdräkt.

Insatser krävs för att fler ska registrera sig som donatorer

Det är uppenbart att åtgärder behövs för att öka antalet donatorer. En allmän kunskapshöjande insats är nödvändig för att fler svenskar ska välja att ställa upp för donation. Kristdemokraterna och Moderaterna vill verka för att hitta ett lämpligt tillvägagångssätt så att alla myndiga medborgare registrerar sitt beslut om organdonation. Ett möjligt tillvägagångssätt skulle kunna vara att var och en som deklarerar gör sitt ställningstagande på den årliga självdeklarationen till Skatteverket. Ett annat sätt vore att möjliggöra detta i samband med anmälan om pass, id-kort och körkort. Det vore ett sätt att varje år få möjlighet att fundera över och göra sitt val. På så sätt skulle den stora merparten av Sveriges vuxna befolkning kontinuerligt få möjlighet att ge sin vilja till känna. Med tanke på den stora vilja att donera sina organ som finns inom befolkningen skulle detta tillvägagångssätt sannolikt öka antalet donatorer, vilket i sin tur skulle öka antalet genomförbara transplantationer och därmed rädda liv. Samtidigt

skulle det bespara både anhöriga och vården etiska svårigheter och kval. Frågan bör utredas närmare.

Informationsinsatser om donationsinsatser

Regeringen föreslår att det s.k. närståendevetet, tas bort. Närståendes roll kommer därmed att renodlas till förmedlare av information om den möjliga donatorns inställning till donation. Kristdemokraterna och Moderaterna menar att regeringens ställningstagande är rimligt. Det är den enskildes kända önskan som ska tillgodoses. Ju fler som tillkännagett sin vilja när det gäller organdonation, desto färre oklara situationer kommer att uppstå.

Möjlighet finns att logga in i donationsregistret och ändra sitt beslut via en digital tjänst på Socialstyrelsens webbplats. Information om denna möjlighet måste tillgängliggöras tydligare för att den donationsvilja som är registrerad i det nationella registret ska överensstämja med den faktiska donationsviljan vid det potentiella donationstillfället för en så stor andel av befolkningen som möjligt. Kristdemokraterna och Moderaterna föreslår därför en bred informationskampanj som tydliggör möjligheten att ändra och dokumentera sitt ställningstagande.

I betänkandet från utredningen (SOU 2015:84) nämns att det är en förutsättning för att kunna ta ställning till frågan om organdonation att det finns saklig och målgruppsanpassad information som är lättillgänglig. Vidare skriver utredningen: ”Ett känt ställningstagande till organdonation underlättar för både anhöriga och hälso- och sjukvårdspersonal om frågan om donation uppkommer. Enligt utredningens mening är det ett samhällsansvar att se till att det finns tydlig information som riktar sig till allmänheten.” Kristdemokraterna och Moderaterna håller med utredningen i att det är fortsatt viktigt med informationsinsatser som är riktade mot allmänheten för att upprätthålla en positiv inställning till organdonation. Det är också, som utredningen skriver, viktigt att informera om hur man kan göra sin inställning till organdonation känd.

Information om organbevarande behandling

Regeringens förslag innebär att organbevarande behandling ska få ges under förutsättning att den inte kan vänta till efter döden, inte medför mer än ringa smärta eller ringa skada för den möjliga donatorn och inte hindrar insatser för den möjliga donatorns egen skull. Regeringens förslag beskriver vidare att organbevarande behandling får ges efter ställningstagande av två läkare att inte inleda eller fortsätta livsuppehållande behandling. Därtill beskriver förslaget att mer omfattande åtgärder inte bör sättas in på en levande patient endast i syfte att göra organdonation möjlig efter döden. Slutligen menar regeringen att intubation och respiratorvård i vissa fall kan sättas in men då enbart i syfte att göra organdonation möjlig om det är utrett att sådana åtgärder är i enlighet med den möjliga donatorns inställning. Här uppstår en otydlighet som regeringen måste upphäva. Innebär förslaget att den enskilde per automatik har accepterat att undergå även organbevarande behandling om personen i fråga har uttryckt en vilja att donera? Eller måste patienten uttryckligen ha uttryckt sig positivt inställd till organbevarande behandling för att den ska få utföras? Kommande lagstiftning måste

vara tydlig i detta avseende, och därför bör regeringen reda ut oklarheten och återkomma med ett förtydligande.

Kristdemokraterna och Moderaterna menar vidare att det är både viktigt och rimligt att den nya lagen utvärderas efter fem år.

När information om organdonation ges till allmänheten bör information ges om att utredning av de medicinska förutsättningarna för donation kan komma att ske före döden och att organbevarande behandling kan komma att ges i anslutning till detta. Denna information ska finnas tillgänglig där allmänheten i övrigt ges information om organdonation. Detta inryms i det ansvar som Socialstyrelsen i dag har för att allmänheten får kontinuerlig information i donationsfrågor.

Michael Anefur (KD)

Camilla Waltersson Grönvall (M)